

KESKEINEN JATKOTOIMI OSAAJIEN SAAMISEKSI:

**KYMENLAAKSON JA TYÖNANTAJIEN MAINEENHALLINTA
– VAATII LAAJAPOHJAISTA YHTEISTYÖTÄ**

Tulevaisuusverstaas ”Osaava Kymenlaakso 2030” kokosi Kotkaan Ekamin Kotekokampukselle 28.8.2019 yli 100 työnantajan, oppilaitosten ja sidosryhmien edustajaa työskentelemään Tulevaisuusverstasmetodin avulla. Tilaisuuden järjestivät yhteistyössä Etiäinen – Koulutustarpeiden ennakointihanke ja Kymenlaakson kauppakamari. Tulevaisuusverstaas työn pohjalta tuotettu yhteenveto- ja analyysiraportti valmistui 31.10.2019. Raportin on tuottanut Tulevaisuusverstaas fasilitaattorina toiminut dosentti Jari Kaivo-oja, joka työskentelee Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen tutkimusjohtajana Turun yliopistossa, Turun kauppakorkeakoulussa.

Jatkotoimenpiteissä korostuivat etenkin Kymenlaakson ja sen työnantajien maineenhallinta ja viestintä osaavan työvoiman saamiseksi Kymenlaaksoon. Tässä edellytyksenä on alueen työnantajien, oppilaitosten ja muiden toimijoiden yhteistyö ja yhteisen näkemyksen tuottaminen ja toteuttaminen. Vahvat perinteiset vientiteollisuus- ja muut klusterit tarvitsevat työvoimaa muun muassa eläköityvien tilalle. Uudet nousevat ja kasvavat alat puolestaan tarvitsevat suhteessa enemmän kokeilu- ja muuta TKI-toimintaa. Nuoret on pidettävä mukana toiminnan suunnittelussa, heidän ajattelutapansa ja motivaatiotekijät on tunnettava viestinnän ja kehittämistoiminnan pohjaksi. Uudenajan palveluajattelun mukaan Kymenlaakson tulee luoda arvoa asiakkailleen, mm. milleniaalisukupolvelle, joka lähivuosina muodostaa jo puolet työvoimasta. Heille Kymenlaakson olemassaolo on tehtävä ensin tiedettäväksi, sitten työnhakijaprofiileittain kunkin profiiliin arvostamat mahdollisuudet. (Ks. mm. Viljakainen 2019.)

Vaikuttavista toimintaympäristön muutostrendeistä käytännössä kaikki ryhmät nostivat digitalisaatioon liittyvät trendit yhdeksi huomioitavaksi tekijäksi. Muita usein toistuvia trendejä olivat ympäristöön liittyvät trendit, logistiikkaan ja hyvinvointiin liittyvät trendit. Kaivo-oja toteaaakin loppuyhteenvedossaan, että Kymenlaakson valitsemat ns. älykkään erikoistumisen RIS3 alat, digitalisaatio-, logistiikka- ja biotalousosaaminen ovat avainasemassa alueen tulevaisuuden kilpailukyvyn kannalta.

Kuva 1.
Tulevaisuusvers-
taan ”Osaava
Kymenlaakso 2030”
teemaryhmät työn
äärellä. Verstaaseen
osallistui noin 110
työnantajan,
oppilaitosten tai
niiden sidosryhmien
edustajaa.

PERINTEISET KLUSTERIT TARVITSEVAT PALJON TYÖVOIMAA ELÄKÖITYVIEN TILALLE – NOUSEVAT ALAT TARVITSEVAT ETENKIN TKI-PANOSTUKSIA

Jatkotoimenpiteissä korostuivat etenkin maineenhallinta ja viestintä perinteisten klustereiden ja koko Kymenlaakson vetovoimaisuuden lisäämiseksi. Tässä edellytyksenä on alueen toimijoiden, työnantajien, oppilaitosten ja muiden toimijoiden yhteistyö ja verkostoituminen ja yhteisen näkemyksen tuottaminen ja toteuttaminen. Uudet nousevat ja kasvavat alat puolestaan tarvitsevat enemmän kokeilutoimintaa. Nuoret on pidettävä mukana toiminnassa.

Vaikuttavista kuudesta tärkeimmästä trendistä lähes kaikki ryhmät nostivat digitalisaatioon liittyviä trendejä. Toiseksi eniten otettiin esille väestökehitykseen liittyvät trendit. Biotalous- ja logistiikan virrat mainittiin lähes puolessa ryhmissä, seuraavaksi eniten mainittiin hyvinvointiin liittyvät trendit. Nykyisellä EU:n rakennerahastokaudella on edellytyksenä EU:n rakennerahoituksen saamiseksi ns. älykkään erikoistumisen valintojen teko, ns. RIS3 alat. Kymenlaakso on valinnut digitalisaation, biotalouden ja logistiikan (ks. [Kymenlaakson liitto](#)). Edellämainitun trendianalyysin perusteella suurin tarve olisi digitalisaatioon liittyvien vaikutusten ja mahdollisuuksien hyödyntämisessä.

Eri klustereilla on erilaiset tarpeet. Toiset tarvitsevat enemmän huomiota alan vetovoimaisuuden ylläpitämiseksi, opiskeli ja suuria koulutusvolyymeja mm. poistumien korvaamiseksi. Toisten klustereiden painopisteessä näkyy enemmän ns. TKI-painotus. Edellä klustereittain nimetyt teemaryhmät on ryhmitelty Tulevaisuusverstaasta edeltäneen Delfoi-paneelin ns. Boston Consulting Groupin tuoteportfolioanalyysin (BCG) mukaan vuoden 2030 tilanteessa joko suuriin ja vakiintuneisiin ns. "lypsylehmäklustereihin" tai nouseviin ja nopeasti kasvaviin auringon nousun tai tähtiklustereihin (ks. [Myllylä & Kaivo-oja 2015](#)).

Lypsylehmäklustereihin kuuluvat selvimmin Delfoi-paneelin mukaan vientiklusterit, kuten Selluteollisuus, Paperiteollisuus, Metalliteollisuus, Kartonki- ja pakkausteollisuus. Mutta siihen voidaan lukea myös Hyvinvointi, Rakentaminen, Kuljetus- ja logistiikka, Mekaaninen puu ja Kauppa. (Etiäinen Tietoisuus [2/2019](#).) Työryhmien toimenpide-ehdotuksia tarkasteltaessa voitaneen tunnistaa, että "Kymenlaaksoa elättävillä", ylijäämää tekeville klustereilla, korostuvat työvoiman houkuttelu ja saantitoimet keinovalikoimassa. Näissä ammatillisen koulutuksen puolelta tarvitaan suhteessa suurempia volyymeja kuin esim. nousevilla aloilla, joissa voidaan olettaa korostuvan BCG-ajattelun (ks. [Myllylä & Kaivo-oja 2015](#)) mukaan TKI-painotteisuus ja siten korkeastikoulutettujen suurempi osuus. Toisaalta perinteiset alat menestyvät myös uudistumalla ja siellä haasteita puolestaan saada korkeastikoulutettuja alueelle etenkin niissä tapauksissa, että alueella ei ole sen alan koulutusta. Tällöin pitää vakavasti pohtia verkottumista yliopistollisten korkeakoulujen kanssa ja pyrkiä tarjoamaan opintopolkuja alueella opiskellen näihin akuutteihin tarpeisiin.

Nopeasti kasvavia klustereita vuonna 2030 ovat selvimmin ICT, Ympäristö- ja energia, Matkailu- ja kulttuuri. Ryhmään voidaan lukea myös Liike-elämän palvelut, ja tietyin osin Koulutus- ja opetus sekä Elintarvikeklusterit. Näissä BCG-ajattelun mukaan, jota Tulevaisuusverstaan jatkotoimenpidesuosituksukset vahvistavat, korostuvat etenkin TKI-toimet kouluttamisen ja osaavan työvoiman saannin ohella. Tärkeää on myös kiinnittää huomiota alueen start-up-ekosysteemiin ja sen mahdollistamaan elinkeinojen uudistumiseen. Nämä toimenpiteet vaativat materiaalisia ja immateriaalisia resursseja jotka BCG-mallin mukaisessa ajattelussa voidaan katsoa tulevan viime kädessä edellisistä lypsylehmäklustereista. Kun katsoo Tulevaisuusverstaan jatkotoimenpiteitä näillä kasvualoilla, näyttää siellä juuri korostuvan jatkotoimenpiteissä edellistä ryhmää enemmän TKI-hankkeet ja kokeilukulttuuri.

TÄRKEÄ TAVOITE: "LÖYDÄ PAIKKASI BIOLAAKSOSSA!"

Oppilaitosten puolella pitäisi tunnistaa eri klustereiden erot työvoima- ja TKI-tarpeissa. On huolehdittava nousevien alojen TKI-tarpeiden lisäksi varsinkin tärkeiden vientialojen suorittavan perustyövoiman, mutta myös korkeasti koulutettujen osaajien saannista. Tällä hetkellä esimerkiksi koulutustarjonnassa on kehitettävää vaikkapa vain metalliteollisuuden tai prosessiteollisuuden tarpeisiin (ks. myös Etiäinen Tietoisuus [2/2019](#)). Vastaavasti Lypsylehmäluokkaan kuuluvien klustereiden haaste voi olla vetovoimaisuuden ja kiinnostavuuden ylläpito. Tulevaisuusverstaassa mm. vetovoima- ja maahanmuuttoryhmä tuottivat hyödyntämiskelpoisia ajatuksia tähän. Niissä korostui muun muassa nuorten elämän ymmärtäminen, työpaikkahakijoiden profiilien tunnistaminen ja kohdennettu viestintä, jossa profiilien tarpeet huomioidaan. Entistä enemmän ihmiset hakevat toimeentulon lisäksi mm. merkityksiä ja merkityksellisyyttä elämälle. Työntekijöiden houkuttelu on alueen toimijoiden yhteistyötä ja yhteistyö on käytännössä verkostoitumista vaativaa. Toimijoiden on tunnettava toisensa paremmin. On huolehdittava, että Kymenlaakso ei ole ihmisten mielissä vain "Piilolaakso", jonka olemassaoloa ja sijaintia ei tunneta. Alueen mahdollisuudet ja suhteelliset etutekijät on tuotava nykyistä aktiivisemmin ja selkeämmin esiin. Tämä on iso viestinnällinen haaste.

TULEVAISUUSVERSTAAN YLI 100 OSALLISTUJAA TUOTTIVAT 15 KLUSTERI- TAI TEEMAKOHTAISTA VISIOTA JA ALUSTAVAN TOTEUTUSOHJELMAN

Tulevaisuusverstaassa työskenteli 15 työryhmää, jotka pääsääntöisesti perustuivat klusteri-/toimialarypäsajatteluun siten, että Kymenlaakson elinkeinoelämän keskeiset klusterinäkökulmat olisivat edustettuna. Elintarvikealalle ei kuitenkaan saatu toivottua verstaasryhmää muodostettua. Valitut toimialaryppäät heijastelivat pitkälti myös Kymenlaakson käyttämiä toimialakortteja [Kymenlaakso ennakoi –sivustolla](#). Myös opetus- ja kulttuuriministeriön selvitys suositaa 15-20 toimialaryppääseen perustuvaa maakunnallista osaamis- ja koulutustarpeiden tarkastelua (Osaamis- ja koulutustarpeiden valtakunnallisen ennakkoinnin kehittäminen, 2016/10). Kuhunkin ryhmään pyrittiin sijoittamaan keskeisiä ”veturiyrityksiä” tai muita työnantajien edustajia ja niitä tukevia muita yrityksiä, vähintään yksi ammattikorkeakoulun edustaja ja kaksi ammatillisen oppilaitoksen edustajaa sekä näiden tahojen sidosryhmien, kuten erityisesti rahoittajien ja resurssoinnin, TKI-tukijoiden edustajia: rahoituslaitosten, kehitysyhtiöiden, ely-keskuksen, TE-toimiston, maakunnallisen liiton ym. edustajia. Ryhmien jäsenmäärä vaihteli tyypillisesti 7-10 välillä. Tulevaisuusverstaan tietoiskuosuus kesti noin tunnin ja sen jälkeen oli noin kolmen tunnin tulevaisuusverstaasosuus. Päälle tarjottiin Lowe-hankkeen sponsoroima lounas.

Tulevaisuusverstaan työryhmät työskentelivät kolmivaiheisesti. Aluksi generoitiin ja jäsenneltiin ideoita annetussa teemassa niin sanotun tulevaisuuspyörän avulla. Toisessa vaiheessa luotiin tarkempaa skenaariopolkua halutussa ja mahdollisena pidetyssä tulevaisuudessa. Kolmannessa vaiheessa pyrittiin luomaan vetovoimainen visio ja mahdollisuuksien mukainen tarkempi polku visioon. Sisällöllisten tavoitteiden lisäksi tavoiteltiin tulevaisuusverstaan ja siinä käytettävien välineiden (kuten tulevaisuuspyörä, tulevaisuustaulukko) tutuksi tekemistä sekä tärkeiden apukäsitteiden, kuten vahvojen ennakoivien trendien / megatrendien käyttöä kuhunkin klusteri tms. ilmiön tulevaisuuteen sovellettuna.

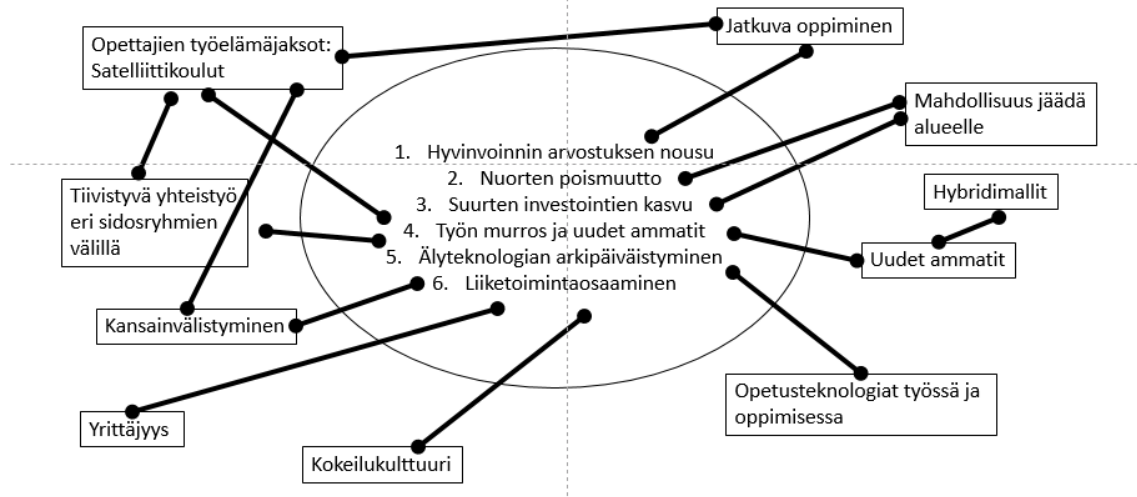
Taulukko 1. Tulevaisuusverstaasprosessin kulku, alkuvaiheen tietoiskuosuuden jälkeen.

	Vaihe		Tavoite	Tuotos
1	IDEARIIH	Ideariih ryhmän teemasta (Tulevaisuuspyörä-metodin soveltaminen teemoittain).	Ideariih skenaarioiden alustavasta sisällöstä, tavoitteena kokonaiskuvan hahmottaminen teemoittaisissa työryhmissä.	Visuaalinen tulevaisuuspyörä.
2	TULEVAISUUS-TAULUKKO	Valitun idean / teeman jatkojalostaminen (ACTVOD-tulevaisuustaulukon soveltaminen ja sen tuottaminen eri ryhmissä, toivottava, mutta mahdollinen vaihtoehto).	Teemaan liittyen toivotun skenaarion valitseminen (skenaariot ovat alustavasti jäsennelty teema-ryhmille), tavoitteena toivottava ja mahdollinen skenario.	Täytetty ACTVOD tulevaisuustaulukko.
3	VISIO	Valitusta skenaarioideasta/vaihtoehdosta laaditaan oma visio ja siihen liittyvät jatkotoimenpiteet (Visiotyöskentely).	Tavoitteena valitusta skenaariosta (toivottava ja mahdollinen skenario) vision tekeminen.	Sanallinen visio ja mahdollisuuksien mukaan polku siihen.

Kymenlaakson kassavirran lähteet ja lypsylehmäalat vuonna 2030 – suuren volyymin klustereita, työvoiman saanti ja koulutus painottuvat, eläköitymismäärät ja poistumat suuria

Ryhmä 1: Prosessi- ja selluteollisuus, kartonki- ja pakkausteollisuus, paperiteollisuus. Vision nimi on: *”Hidden Treasure” – ”Löydä paikkasi Piilolaaksosta” (purun yhteydessä ehdotettiin myös Biolaakso-termiä).* Visioon liittyvät toimenpide-elementit ja toimenpide-ehdotukset ovat: 1) Osaajien, yrittäjien ja yritysten Kymenlaakso, 2) Selkeän viestin kertominen: ”Helppo tulla, edullinen elää, tulet rakastumaan”, ”on luontoa ja maanläheisiä ihmisiä”, 3) Oppilaitokset ja yritykset asiakaspolun alussa yhteen (Ks. Kati Viljakainen, 2019a, b), 4) Projektointi ja hankkeistus /palvelumuotoilun opiskeluala, 5) Yhteinen toimijanyrkki toimii valittujen ideoiden ja projektien pohjalta. Vision taustalla vaikuttavat erityisesti seuraavat vahvat ennakoivat trendit: *Biotalousnousu, Digitalisaatio, Väestön väheneminen (vetovoima), Uusiutuvan energiatuotannon lisääntyminen, Logistiset virrat Kymenlaakson kautta, Yrittäjyyden arvostuksen kasvu.* Ryhmä painotti etenkin Väestön väheneminen / työvoiman saatavuus sekä Yrittäjyyden arvostuksen kasvua visiota ja toimenpidettä työstäessään.

Tulevaisuuspyörä: Koulutus ja opetus

Kuva 2. Tulevaisuuspyörä on ideoinnin apuväline. Esimerkkinä Koulutus- ja opetus –ryhmän tulokset Keskelle laitettiin Osaava Kymenlaakso 2030 verstaassa tutkittavaan ”Koulutus ja opetus” ilmiöön vaikuttavat 6 tärkeintä trendiä. Sen jälkeen ideoitiin, mitä siitä seuraa kyseisessä klusterissa.

Ryhmä 2. Metalliteollisuus. Työryhmä esitti metalliteollisuuden osalta vision; *”TERÄKSINEN TULEVAISUUS - HANDS AND BRAINS”*. Jatkotoimenpiteiden osalta ryhmä esitti seuraavien viestien välittämistä alan vetovoimaisuuden parantamiseksi ja osaajien saamiseksi. Metalliala tarjoaa: 1) Kehittymismahdollisuuksia, 2) Uusinta teknologiaa, 3) Elämänmittaisen uran, 4) Luotettavia työnantajia, 5) Kansainvälisyyttä. Taustalla vaikuttavina trendeinä ja ajureina ryhmän näkee seuraavat: 1) *Osaajien eläköityminen – ammatillinen lisäkoulutus*, 2) *Metalliteollisuus teknistyy – digitalisaatio, robotisaatio, keinoäly, kädentaidot eivät häviä, mutta rinnalle tulee uutta teknologiaa*, 3) *Johtaminen – organisaatiokulttuuri, muutoksen johtaminen*, 4) *Työturvallisuuden sisältö kehittyy – fyysinen ja psyykkinen hyvinvointi, yhteiset pelisäännöt >< individualismi*, 5) *Paikallinen ja globaali kilpailu – paikallinen kilpailu työvoimasta – ulkomaalainen työvoima – migrin prosessit – ulkomaalaisten työntekijöiden sopeutuminen työkuulttuuriin*, 6) *Metallialan kiinnostavuus ja vetovoima– opoille ja vanhemmille tietoa, imago kampanja*.

Ryhmä 4. Hyvinvointi ja terveys, sosiaalipalvelut (1). ”HTS-toimialan” visiona esitettiin alaryhmässä 1 seuraavaa. Visio: *”Kuunteleva kumppanuus”*. Vision toteuttamiseksi jatkotoimenpiteet olivat seuraavanlaiset: 1) Työelämän, yritysten ja koulutuksen järjestäjien joustava yhteistyö, joka johtaa kumppanuusverkostoihin, 2) Eri organisaatioiden yhteinen visio, 3) Keskustelu visioiden sisällöistä ja yhteensovittamisesta olisi ilmeisen tärkeää, 4) Jaettu visio on todella tärkeä asia. Visio perustui seuraavien trendien huomioimiseen: *Isona trendinä SOTE-työn murros, Väestön väheneminen ja vanheneminen, Hyvinvoinnin arvostuksen nousu, Luontoarvojen nousu, Työn murros, Älytekniikan arkipäiväistyminen ja Yrittäjyyden arvostuksen nousu*.

Ryhmä 5. Hyvinvointi ja terveys, sosiaalipalvelut (2). Toimialan visioksi HTS-ryhmässä 2 määriteltiin seuraavaa Visio: *”Hyvinvoiva Kymenlaakso on ikäosaamisen keskus”*. Tavoitteet ja jatkotoimenpide-ehdotukset olivat seuraavanlaisia: 1) Joustavat koulutuspolut työllistymiseen toimivat yhä paremmin, 2) Paluumuutto käynnistyy, 3) Vetovoimaa lisätään, 4) Hyvinvointia lisätään eri tavoin ja uudistusten kautta, 5) Työpaikkoja ja työtä on tarjolla. Tärkeimmät huomioitavat ennakoivat trendit olivat ryhmän mielestä seuraavia: *Ikääntyminen, Poismuutto* (etenkin nuoret, heikko veto- ja pitovoima, liike suuriin kaupunkeihin), *Geriatrisen ja serontologisen osaamisen lisääminen* (palveluohjauksen lisääminen), *Maahanmuuttajat mahdollisuutena* (polku ammattiin), *Digitaalisuus ja hyvinvointiteknologian kasvu* (digitaalisten apuvälineiden hyödyntäminen hoidossa ja robotiikka) ja *Hyvinvointimatkailu*.

Ryhmä 6. Rakentaminen. Rakentamisen toimialan visioksi määriteltiin seuraavaa. Visio: *”Rakennusten muunneltavuus ja joustavuus tilantarpeen mukaan”*. Jatkotoimenpide-ehdotukset vision tueksi olivat seuraavia: 1) Päiväkodista palveluasunnoiksi, uuden elinkaarimallin omaksuminen, elementtirakentaminen, 2) Vanhoista malleista luopuminen, osaamisen päivitys ja uudistaminen, 3) Joustavat koulutuspolut käyttöön (ketterä reagointi), 4) Tutkinnoista

osaamiseen, työelämätaitojen omaksuminen, 5) Lisääntyvä työelämän ja oppilaitosten yhteistyö. Ennakoivat trendit, jotka on huomioitu vision ja toimenpiteiden lähtökohtana ovat: Väestö: vanheneminen ja muuttoliike, Suurten investointien kasvu, Digitalisaatio ja automatisaatio, Rakennuksen tietomalli, BIM (Building Information Modelling), Logistiikka ja Työn murros (mm. perinteisen työpäivän pirstoutuminen).

Ryhmä 7. Kauppa. Kaupan ryhmä esitti kaupanalan visioksi: *"Monikanavaisen kaupan osaamiskeskittymä"*. Jatkotoimenpiteet olivat kaupan alan osalta seuraavia vision toteuttamisen tueksi: 1) Osaamisen kehittäminen monikanavaiseen kauppaan liittyen, 2) Hankekokonaisuus, verkostohanke, 3) Muutoshalukkuuden ja muutosvalmiuden valmennus, 4) Paikallisen ja globaalin toiminnan yhdistäminen, verkostoitunut yhteistyö, 5) Houkuttelevuuden lisääminen, luodaan tunnettu ostosmatkakohde, 6) Asiakkaat muutosajureina toteutuksessa, 7) Muutokseen vastaaminen uusilla keinoilla. Kauppa-ryhmän asiantuntijat arvioivat ennakoiviksi trendeiksi seuraavat ilmiöt: *Verkkokauppa –Kansainvälinen (KV), Lähiruoka, Maksaminen & logistiikka, Monikanavaisuus, Palvelu – asiakas ja Muutos.*

Tähtiklusterit ja nousevat alat vuonna 2030 – TKI-panostukset ja investoinnit korostuvat strategioina kouluttamisen ohella

Ryhmä 9. ICT (mm. informaatio- ja viestintäteknologia, ohjelmistotuotanto, automatisaatio/robotisaatio, tekoälypalvelut). Visio: *"Alueella toimiva digiosaamisverkosto."* Tähän liittyvät tavoitteet ja jatkotoimenpiteet: 1) Syntyy uusia yrityksiä, 2) Alueen yritykset voivat hyödyntää osaamista ja tuottaa uusia palveluja, 3) Alueen toimijoiden osaaminen lisääntyy ja syvenee, 4) Uusia osajia saadaan paikkakunnalle, 5) Yhteistyö laajenee (syntyy) toimijoiden kesken. Tavoitteita tuetaan kehittämisprojekteilla ja tulosten jakamisella. Ryhmän arvioiden mukaan ICT-alan ennakoivat trendit ovat seuraavia: *Digiymmärysyys* (Digiturvallisuus, Tekoäly / robotisaatio / ihmisyy, Yhteistyön mallit), *Data* (My Data, Ymmärrys, analysointi), *API-liiketoiminta*¹, *Johtajuus ja sen kehittäminen* (Uudet sukupolvet - Fiilistelijöiden nousu, Osaamisen löytäminen, Kyvykkyys ja asenteet kansainvälisyyteen).

Ryhmä 3. Ympäristö- ja energiatuotanto. Visio: *"Materian häviämättömyyden laki"*: *Puhtaan energian kierrättäminen mahdollisimman pitkään, ∞ Business-case on löydettävä!* Vision toteuttamisen keskeisimmät jatkotoimenpiteet ovat seuraavat: 1) "Just do it", 2) Koulutuksen järjestävien ja yritysten yhteistyö: Tarvitaan jatkuvaan ja aktiivista tiedonvaihtoa ja ymmärrystä. 3) "Asennemuokkaus", uusi asennemalli, 4) Win-Win: Kokeilukulttuuri ja uudet toimintamallit, 5) Verkostojen aktiivinen hyödyntäminen. Keskeisimpinä toimintaympäristöä muokkaavina alaan vaikuttavina trendeinä, trendeinä, johon visio ja jatkotoimenpidesuosituksukset perustuvat, ryhmä valitsi seuraavat: *Biotalousnousu, Ilmastomuutoksen hillintä ja Älyteknologian arkipäiväistyminen.*

Ryhmä 8. Matkailu- ja kulttuuri (1). Matkailu ja kulttuuri -ryhmän 1 visioksi esitettiin: "Yhdessä, vastuullinen ja rohkea". Jatkotoimenpide-ehdotukset olivat seuraavanlaisia: 1) Laadukas yrittäjäkoulutus ja sen toteutus, 2) Kokeilukulttuurin ja verkostoitumisen tukeminen, 3) Päätöksenteossa mukana ennakoiva tieto (julkinen ja yksityinen). Matkailun ja kulttuurin osalta ennakoivat trendit määriteltiin seuraavalla tavalla: *Ilmastomuutos, Digitalisaatio, Hyvinvointimatkailun kasvu, Väestön muutos ja muuttoliike, Kokeilukulttuuri ja Työn murros.*

Ryhmä 11. Koulutus- ja opetus. Visioksi määriteltiin: "Älyosaamisen reaaliaikainen kehittäminen". Jatkotoimenpide-ehdotukset olivat seuraavia: 1) Ehdotetaan valiokunnan ensivuoden aiheeksi, 2) Tavoitteena tehdä toimintamalli, 3) Horizon 2020 tai uuden ohjelman ohjelma-aihe, 4) Pilotti nykyohjelman loppurahoilla esim. ESR tai EAKR. Ryhmän arvion mukaan ennakoivat trendit ovat seuraavia: *Hyvinvoinnin arvostuksen nousu, Nuorten poismuutto, Suurten investointien kasvu, Työn murros / uudet ammatit, Älyteknologian arkipäiväistyminen ja Liiketoimintaosaaminen / yrittäjyys / kokeilukulttuuri.*

Ryhmä 10. Kuljetus- ja logistiikka. Ryhmän esittämä Visio: "Logistiikka-Werstas 2.0". Jatkotoimenpide-ehdotukset olivat seuraavia: 1) Kehitetään sosiaalisia taitoja, 2) Määritellään huolinta-alan asiakasosaaminen ja kehitetään koulutusta sen mukaisesti, 3) Kansainvälisen kielitaidon parantaminen (venäjän kieli, kiinan kieli jne.), 4) Digitaalisten taitojen petraamiseen panostetaan, 5) Logistiikkataitojen perustaitojen (kuinka maailma toimii?), 6) Logistiikka- ja kuljetusalan verkostojen tuntemuksen lisääminen. Kuljetuksen ja logistiikan toimialan

¹ API tulee sanoista Application Programming Interfaces ja tarkoittaa teknisesti protokollaa, joka mahdollistaa eri ohjelmistojen osasten keskinäisen kommunikoinnin

ennakoivat trendit, joihin visio ja jatkotoimenpidesuosituks perustuvat, ovat: *Automatisaatio ja robotisaatio, Logistiset virrat Kymenlaakson kautta, Kiinan vienti ja yhteyksien kehittyminen, Venäjän vienti ja yhteyksien kehittyminen, Digitalisaatio ja Sellu- ja kartonkituotteiden kysynnän nousu.*

Taulukko 2. ACTVOD-tulevaisuustaulukko. Esimerkkinä Kuljetus- ja logistiikka-klusterin täytetty taulukko Osaava Kymenlaakso 2030 verstaassa. taulukolla tunnistetaan ketkä ovat toimijoita (actors), asiakkaita (customers), miten muutosjohtaminen (transformation) hoidetaan, mitkä ovat toiminnan arvot (values), esteet (obstacles) ja ajurit (drivers).

ACTVOD -muuttajat	Skenaario	Avainkysymys
Toimijat	Koulutusorganisaatioiden osaajat, alan yritykset, keskeiset verkostot	Täsmäpaketteja yksityisiltä toimijoilta ja yrityksiltä (X-AMK, EKAMI, KSAO, Yritysyhteistyö, Kauppakamari, Logistiikkavaliokunta)
Asiakkaat	Opiskelijat, yritykset, opettajat	Palvelumyyntiä eri sidosryhmille (Kursstimeinigrin)
Siirtymäjohtaminen	OPS, esim. 15 op. "Jousto"	Tehdään Logistiikkaverstas 2.0:ssa
Arvot	Monialaisuus, työelämälähtöisyys, tarpeisiin vastaaminen, rohkeus, asiakkaiden kuunteleminen	Arvojen toteuttaminen käytännössä
Esteet ja mahdollisuudet	Opiskelija: Miten saada osaksi tutkintoa? Opettaja: Miten osaksi työaikaa? Koulutus: Miten opetussuunnitelmissa?	Hallittava tämä kokonaisuus
Ajurit	1. Automatisaatio ja robotisaatio, 2. Logistiset virrat Kymen-laakson kautta, 3. Kiinan vienti ja yhteyksien kehittyminen, 4. Venäjän vienti ja yhteyksien kehittyminen, 5. Digitalisaatio ja 6. Sellu- ja kartonkituotteiden kysynnän nousu	Tietoisuus näistä muutostekijöistä on hyvä jakaa eri toimijoiden piirissä

Ryhmä 12: Liike-elämän palvelut ja asiantuntijatyö (KIBS/Knowledge Intensive Business Services, ml. tekniset palvelut/insinööritoimistot yms., muut palvelut, siivous- ja kiinteistöhoito, vartiointi ym.). KIBS – ryhmän visio on: *"Joustava muttei riistävä työ"*. Jatkotoimenpide-ehdotukset olivat seuraavanlaisia: 1) Tutkimusta työn murroksesta. Arvostus tärkeä teema, 2) Uudet työkalut haltuun oppilaitoksissa – työyhteisökehittämisen perusasiat kuntoon, 3) Osaamista yrityksille, kokeiluja, TKI-hankkeita lisää, 4) Työssäoppiminen ja ohjausta työelämässä oppimiseen – myös somen tukemana, 5) Aktiivinen vaikuttaminen lainsäädäntöön ja 6) Työelämän ja koulutuksen yhteistyötä tiivistettävä. KIBS-ryhmä määritteli ennakoivat trendit seuraavasti: *Väestön vanheneminen, Digitalisaation eteneminen, Työn murros, Automatisaation ja robotisaation eteneminen, Yrittäjyyden arvostuksen kasvu ja Älyteknologian arkipäiväistyminen.*

Vetovoiman lisääminen

Ryhmä 13: Vetovoimaryhmä (1). Vetovoimaryhmä esitti visioksi vision: *"Vihreän hinku"*. Toimenpide-ehdotukset olivat seuraavia: 1) "Vihreä Hinku" -sertifikaatti koulutusviennin tueksi, 2) Nuorten osallistumista lisätään rajusti, 3) Perustetaan "Kestävän kehityksen valtuusto", 4) Paljon arjen tekoja, 5) Julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyö, 6) Yhteistyömahdollisuuksien selvittely ja "möyhentäminen", 7) Löydetään osaamisen kärki. Tämä ryhmä määritteli ennakoiviksi trendeiksi seuraavat trendimuutokset: *Väestön väheneminen ja vanheneminen, Yrittäjyyden arvostus/työn murros, Hyvinvoinnin arvostus, Logistiset virrat, vienti ja kansainvälisyys, Luonnonarvojen nousu ja Kiertotalous.*

Ryhmä 14: Vetovoimaryhmä (2). Vetovoima- asiantuntijaryhmä esitti Kymenlaakson visioksi *"Joustavasti elämässä – Sinun laaksosi – Kymenlaakso"*. Teemaan kytkeytyvä tulevaisuuden tavoitela edellyttää seuraavia yleisiä toimenpiteitä: 1) Joustavuutta työelämässä, opiskelussa ja arjessa, 2) Uusia työntekeksen muotoja ja niiden edistämistä, 3) Uutta tilakehitystä – fyysiset ja digitaaliset – monikäyttöiset alustat, 4) Yhteisöt ja yhteisöllisyyttä (vuorovaikutus ja monialaisuus) ja 5) Huomion kiinnittämistä ajan käyttöön. Tarkennettuja toimenpiteitä olivat työryhmän mukaan (1) asiakasprofilointi, (2) tilakartoitus ja (3) pilottikokeilut ja niiden suunnittelu. Työryhmässä keskusteltiin erilaisista konsepteista Kymenlaakson tulevan kehityksen osalta. Esillä olivat Kymenlaakso ja "Piilolaakso" ja "Biolaakso"-konseptit. Vetovoimaisuuden markkinoinnin ja viestinnän osalta markkinoinnin "kärjet" ja avainkysymykset olivat: (1) onko asuminen oikeasti halpaa?, (2) lyhyet välimatkat – kenelle tämä asia tärkeä? Ja (3) asukkaiden profilointi ja persoonallisten tietojen hyödyntäminen markkinoinnissa (data). Ryhmään mukaan vetovoimaisuuteen vaikuttavat ja huomioitavat tärkeimmät trendit vision ja jatkotoimenpiteiden taustalla ovat seuraavat: *Väestön väheneminen*

ja vanheneminen, Suurten investointien kasvu Kymenlaaksoon, Hyvinvoinnin arvostuksen nousu, Logistiset virrat Kymenlaakson kautta, Venäjän vienti ja yhteyksien kehittäminen ja Työn murros.

Ryhmä 15: Maahanmuuttoryhmä. Visioksi esitettiin ryhmässä: ”Kansainvälinen, monikulttuurinen ja elinvoimainen Kymenlaakso, jossa on hyvä elää, asua ja tehdä työtä”. Toimenpiteinä nousi esiin: 1) Myönteinen asennemuutos kansainvälisyyteen ja maahanmuuttoon, moninaisuuteen sekä monikielisyyteen, 2) Kaupungit, oppilaitokset, julkiset toimijat, 3-sektori, media, some, minä itse ja työyhteisöt, 3) Markkinointi, tarinankerronta, positiiviset esimerkit, 4) Alussa voisi olla verkostomainen hanke, joka mallintaa ja määrittää toimenpiteitä, 5) Arvopohja: vastuullisuus, eettisesti oikein toimiminen, ihmisoikeudet ja käyttäytymistavat. Tämä ryhmä määritteli ennakoiviksi trendeiksi seuraavat trendimuutokset: *Työn murros, Digitalisaatio, Väestön väheneminen, Muuttoliike suuriin kaupunkeihin, Hyvinvoinnin arvostuksen muutos ja Venäjän vienti – logistiset virrat.*

TULEVAISUUSVERSTAALLA ON PAIKKANSA – MUTTA SE EI YKSIN RIITÄ TULEVAISUUDEN TEKEMISEEN – HAASTATTELUMETODEJA TARVITAAN

Laajalla maakunnallisia toimijoita, etenkin työnantajia ja oppilaitosten edustajia vuoropuheluun kokoavalla Tulevaisuusverstaskonseptilla on paikkansa Kymenlaakson kehittämisessä jatkossakin saadun palautteen mukaan. Tulevaisuusverstaskonseptilla on vahvuutensa ja heikkoutensa. Vahvuuksia on mm. verkottumisen mahdollistaminen, verstaan käyttäminen ennakoititiedon tulkitsemisfoorumina sekä uusien ideoiden synnyttäminen ja toteutuksen tukeminen. Heikkouksia on mm. se, että sosiaalinen tilanne huomioiden ihmiset eivät välttämättä kerro kaikkea olennaista, mistä olisi hyötyä kehittämisen kannalta. Mahdollisuuksia on puolestaan se, että Tulevaisuusverstaas kytketään tiiviisti mm. haastattelumetodeilla saatuun tiedonhankintaan, jossa anonymiteetin vuoksi voidaan saada esille sellaisiakin ajatuksia yhteiseen tulevaisuusverstaan käsittelyyn, mitä ei muutoin saataisi. Uhkana voi nähdä Tulevaisuusverstaskonseptin kannalta, että valmistelu- ja jälkikäiteistyötä ei tehdä riittävän hyvin. Dokumentaatiota ja varsinkaan tulosten analysointia ei voi tehdä koskaan liikaa jatkohyödyntämistä ajatellen. Tärkeää olisi pyrkiä tuottamaan verstaskonseptin avulla yhteistä näkemystä tulevaisuuden visiosta tai teemakohtaisista visioista ja jatkotoimenpiteistä.

Yleisarvosana tilaisuudesta oli 3,9 asteikon ollessa 1-5. Palautteen mukaan seuraavat väitteet itse tulevaisuusverstaan toteutuksesta saivat eniten kannatusta:

- *Ajankohta oli sopiva* (4,5)
- Tulevaisuusverstaas sopii hyvin maakunnan yhteiseen ennakoitintyöskentelyyn (4,3)
- Tulevaisuusverstaas sopii hyvin koulutusten kehittämiseen (4,3)
- Verstasmallia pitäisi soveltaa alueella säännöllisesti (4,3)
- Ohjelma oli sopiva (4,0)
- Tulevaisuusverstaan vetäjä oli ammattitaitoinen (kaikki 3,9, jossa painottui oppilaitosten edustajat, työnantajien mukaan 4,1)
- Tulevaisuusverstaasta oli hyötyä työlleni (3,9)
- Opin uutta ennakkoinnista (3,6)
- Esitykset innostivat (3,5).

Käytännön järjestelyt:

- *Tarjoilu oli sopivaa* (4,8) (Tässä kiitos erityisesti [Lowe](#)-hankkeelle)
- Vastaanottojärjestelyt toimivat (4,3)
- Ennakkoviestintä oli riittävää (4,2)
- Tilat olivat toimivat (3,6).

HANKE JATKUU TOIMIALAKOHTAISILLA ASiantuntija-RAADEILLA

Tehdyt ja kaavaillut toimenpiteet ovat osa Kymenlaakson koulutustarpeiden ennakoitintimallin pilotointia. Hankkeen osatoteuttajia ovat Kymenlaakson ammattikorkeakoulu Oy, Kouvola seudun Ammattiopisto, KSAO, Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto, Ekami, Kouvola Aikuiskoulutus Taitaja, Hankeryhmä- ja ohjausryhmäkokoontamisen myötä hankkeeseen on kytketty laajasti myös alueen muut toimijat. Hanke on ESR-rahoitteinen (Hämeen ely- keskus). Hanketta ja sen etenemistä voi seurata seuraavista osoitteista: www.xamk.fi/etainen ja <https://ennakointi.kymenlaakso.fi>. Hankkeessa toteutetaan seuraavaksi toimialakohtaisia asiantuntijaraateja. Metallin, Rakentamisen ja Sosiaalialan työnantajahaastatteluita, toimialan

tilastotietoja sekä tämän tulevaisuusverstaan tietoja esitellään 20-30 hengen oppilaitosten edustajista, työnantajista ja sidosryhmistä koostuville asiantuntijoille puolen päivän raadissa marras-joulukuussa 2019. Raadit pyrkivät tuottamaan tarkemmat toimialakohtaiset jatkotoimenpiteet ja ovat myös osaltansa vastuussa toimeenpanosta. Tulokset raportoidaan yhteiseen käyttöön. Muina syyskauden 2019 kokeilun kohteina etenevät opiskelijoiden työharjoittelusta keräämän ennakoitiedon keräys, jonka pilotointi ajoittuu niin ikään marras-joulukuulle 2019.

Tietoiskun lähteet

Kaivo-oja, Jari (2019). *Tulevaisuusverstaas ”Osaava Kymenlaakso 2030” – Yhteenvetoraportti*. 59 s.

Myllylä, Yrjö (2019). *Keskeinen jatkotoimi osaajien saamiseksi: Kymenlaakson ja työnantajien maineenhallinta – Vaatii laajapohjaista yhteistyötä*. Etiäinen-hankkeen Tietoisku 3/2019.

Myllylä, Yrjö (2019) (Toim.). *Delfoi-paneeli ennakoi – Osaava Kymenlaakso 2030: Asenteiden ja työyhteisöosaamisen kehittäminen tärkeintä*. Etiäinen-hankkeen Tietoisku [2/2019](#).

Myllylä, Yrjö & Jari Kaivo-oja (2015). *Integrating Delphi methodology to some classical concepts of the Boston Consulting Group framework: Arctic maritime technology BCG Delphi foresight – A pilot study from Finland*. *European Journal of Futures Research*. Springer.
<<https://link.springer.com/article/10.1007/s40309-014-0060-7>>

Viljakainen, Kati (2019a). *Osaavan työvoiman varmistaminen Kymenlaaksossa*. Esitelmä Tulevaisuusverstaassa 28.8.2019 Kotkassa. Esitelmävideo saatavilla:
<https://www.youtube.com/channel/UCpu_tEWzMHazBEucNh29NeA>

Viljakainen, Kati (2019b). *Osaavan työvoiman varmistaminen Kymenlaaksossa*. Millenniaali-työnhakijan näkökulma esiin palveluotoilun avulla. 129 s. Opinnäytetyö, muotoilija, YAMK. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Xamk.

LISÄTIETOJA:

XAMK, Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu Oy

- **Yrjö Myllylä**, YTT, projektipäällikkö, yrjo.myllyla@xamk.fi, 044 702 8332.
- **Tuija Vanttinen**, TKI-asiantuntija, tuija.vanttinen@xamk.fi, 040 629 9447, KSAO

- **Olli Mustapää**, hankevastaava, olli.mustapaa@ksao.fi, 020 615 1202 Ekami

- **Hilkka Huisko**, hankevastaava, hilkka.huisko@ekami.fi, 040 7555 056 Aikuiskoulutus Taitaja

- **Tuija Arola**, asiantuntija, tuija.arola@kvlakk.fi, 040 849 3838

Kymenlaakson liitto

- **Mia Hämäläinen**, aluekehitysasiantuntija, ohjausryhmän puheenjohtaja, +358 440 566 566.

Kouvola Innovation Oy

- **Martti Husu**, toimitusjohtaja, ohjausryhmän varapuheenjohtaja, martti.husu@kinno.fi, +358 20 615 1353.

Kymenlaakson kauppakamari

- **Sirpa Kantola-Pakkanen**, yhteyspäällikkö, Tulevaisuusverstaas järjestelyiden kauppakamarin vastaava, sirpa.kantola-pakkanen@kauppakamari.fi, p. 0440 296 110.

Etiäinen – Koulutustarpeiden ennakointi – www-sivut / Kymenlaakson koulutustarpeiden ennakoitimallin luominen

- www.xamk.fi/etiainen /
- <https://ennakointi.kymenlaakso.fi>
- <https://www.ekami.fi/kehittaminen/hankkeet/etiainen-koulutustarpeiden-ennakointi>
- <https://www.ksao.fi/projektit/etiainen.html> /
- <https://www.taitajantie.fi/tietoa-meista/hankkeiden-koontisivu/etiainen-koulutustarpeiden-ennakointi/>

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

KYMENLAAKSON
KAUPPAKAMARI

TEKIJÖIDEN TEKIJÄ

